

ПЛОВДИВСКИ УНИВЕРСИТЕТ

ИЗДАНИЕ ЗА ОБРАЗОВАНИЕ, НАУКА И КУЛТУРА

БРОЙ 4 (379), година XXVI

9 май 2008 година

КНИГАТА – КЛЮЧЪТ И ТАЙНАТА

ДИСТАНЦИОННОТО ОБУЧЕНИЕ В БЪЛГАРСКИТЕ УНИВЕРСИТЕТИ

НА СТР. 12

КАКВО Е ДА СИ СТУДЕНТ В ЧЕХИЯ

НА СТР. 11

СТР. 15

ИЗБРАХА МИС АКАДЕМИКА 2008

ПЛОВДИВСКИЯТ КРЪГ НА КРАСИВА НАУКА

След предварителния кръг в Пловдив на конкурса *Лаборатория за слава FameLab* за финалния кръг се класираха двама представители на Пловдивския университет - гл. ас. д-р Тодорка Димитрова и Стефан Николов - и двамата от Катедрата по експериментална физика на Физическия факултет. Финалният кръг ще се проведе на 9 май в София.

Успех на нашите участници!

В Броя гетете още:

- СВЕЛОТО ВЪЗКРЕСЕНИЕ
- БЪЛГАРСКИЯТ ХОЛИВУД
- КАКВО ДА ПРАВИМ С „КАПИТАЛЪТ“
- СМЪРТ И САМОТА В ЦИКЪЛА „СТАРОПЛАНИНСКИ ЛЕГЕНДИ“

СВЕТЛОТО ВЪЗКРЕСЕНИЕ*

У руснака има особена причастност към празника на Светлото Възкресение. Той чувства това по-живо, ако му се случи да е на чужда земя. (...) Изведнъж си представя той – тържествената полунощ, повсеместния камбанен звън, който сякаш слива цялата земя в едно звънтене, възклицанието: “Христос възкресе!”, което заменя в този ден всички други поздравявания, целувката, (...) – и е готов почти да възкликне: “Само в Русия се празнува този ден така, както следва да се празнува!” Разбира се, всичко това е измама; тя изчезва внезапно, щом само той се пренесе наистина в Русия или си припомни, че този същият ден е ден на някакво полусънно суетене, празни визити, умишлени разминавания вместо радостни срещи (...)

Не, работата не е във видимите знаци, не е в патристичните възгласи и не в целуването на инвалида, а в това наистина да погледнеш в този ден човека като свое най-голямо богатство – тъй да го прегърнеш и притиснеш към себе си като най-родния си брат, тъй да му се зарадваш като на своя най-добър приятел (...) Още по-силно! още повече! защото връзката, свързваща ни с него, е по-силна от земното кръвно наше родство и сме се сродили ние с него по нашия прекрасен небесен Отец, неколкократно по-близък нам от земния ни баща, и този ден ние сме в своето истинско семейство, у Него Самия вкъщи. Това е този свят ден, в който празнува святото, небесното свое братство цялото чове-

Николай ГОГОЛ

чество до един, без да изключи нито единичък човек. (...)

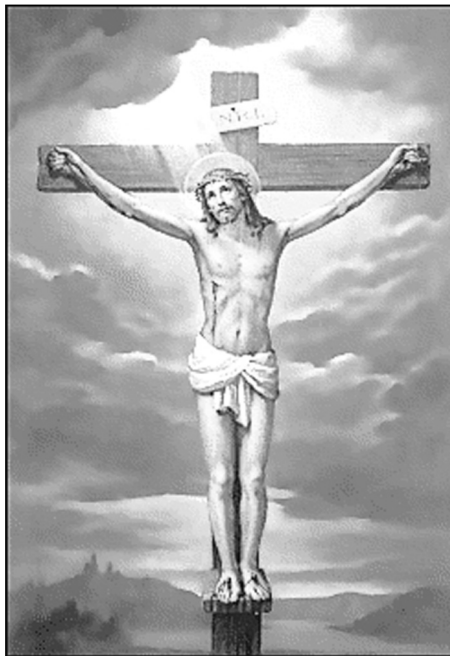
Не, няма да изпразнува сегашният век Светлия празник тъй, както следва да се изпразнува. Има страшно препятствие, има непреборимо препятствие, името му е – гордост. (...) Първият й вид е гордост от своята чистота.

Като се зарадва, че е станало в много неща по-добро

от предците си, човечеството от нашия век се влюби в своята чистота и красота. Никой не се срамуваше да се хвали публично с душевната си красота и да се смята

по-добър от другите. Струва си да се вгледаме в това какъв благороден рицар се представя всеки от нас сега, колко безпощадно и рязко съди другия. Струва си да се вслушаме в оправданията, с които той се оправдава, че не е прегърнал брата си даже в деня на Светлото Възкресение. ... Уви! забравил е горкият човек (...), че в този ден няма нито подли, нито презрени хора, а всички хора са братя от едно семейство. (...) и отблъсква той от себе си брата, както богатият

отблъсква покрития с гной просяк от великолепното си предверие. Не се интересува той от неговите страдания; иска му се само да не вижда гнойта от раните му. Даже не желае той да чуе изповедта му, боейки се да не поразят обонянието му смрадният дъх от устата на нещастника, горд е с благоуханието на чистотата си. Този ли човек да изпразнува празника на небесната Лю-

бов? Има и друг вид гордост, още по-силен от първия – гордостта на ума. Никого още не е наравлявала с такава сила (...). Усеща се тя даже в боязънта на всеки да не излезе глупав. Всичко ще понесе човекът на века: ще понесе названието мошеник, подлец; каквото искаш название му дай, ще го понесе – само не ще понесе названието глупак. Над всичко ще позволи да се надсмиват – само над своя ум няма да позволи да се надсмиват. Умът за него е светиня. Заради най-дребната насмешка над ума му е готов веднага да постави брата си на благородно разстояние и да му прати без да трепне куршум в челото. На нищо и в нищо не вярва, само в ума си вярва. Каквото умът му не вижда, за него не съществува. Забравил е да-

же, че умът върви напред, когато вървят напред всички нравствени сили в човека и стои неподвижен и даже върви назад, когато нравствените сили не се възвисяват. (...) Даже сянка от християнско смирение не може да го докосне заради гордостта на ума. Във всичко ще се усъмни: в сърцето на човека, когато познава няколко години, в Бог ще се усъмни, но няма да се усъмни в ума си. Вече започнаха кавги и свадни не за никакви съществени права, не заради лични омрази – не, не чувствени страсти, а страстите на ума вече започнаха: вече враждуват лично поради несходство на мнения, поради противоречия в света на мисълта. Вече се образуваха цели партии, които без да са се видели, без всякакви лични отношения – вече се мразят. Поразителното е, че когато вече хората бяха започнали да мислят, че с образованието са изгонили злобата от света, злобата по друг път, от друг край влиза в света – по пътя на ума, и на крилете на списанията, като всепогубващи скакалци, напада сърцето на хората навсякъде. (...) Вече и умните хора започват да изричат лъжи противно на собственото си убеждение, само за да не отстъпят пред партията на противника, само заради това, че гордостта не им позволява да си признаят пред всички грешката – и вече само чистата злоба се възцари наместо ума.

Та човекът на такъв век ли ще може да обикне и почувства християнска любов към човека? Той ли ще се изпълни със светлото простодушие и ангелското младенчество, което събира всички в едно семейство? Той ли ще усети благоуха-

* (Това е XXXII-то, последното “писмо” от последната книга “Избрани места от преписка с приятели” (1847), издадена приживе от писателя и православния мислител Николай Гогол. Публикуваме го със съкращения.)

Десета национална научна конференция РЕЖИСЬОРИ И ИЗПЪЛНИТЕЛИ В МРЕЖАТА НА ЕЗИКОВО-ЛИТЕРАТУРНИЯ КОСМОС

Тенчо ДЕРЕКИЮВЛИЕВ

Всеки юбилей в хуманитаристиката е по-особен, въпреки че неведнъж се оказва трудно да посочим къде е открояващата се другост. Юбилеят е не само на празнуващите или на празнуваното събитие, а в някакъв смисъл – юбилей на словото: неговото поредно тържество. Погледнато от различни точки, несъмнено словото има своя обръщайщ се блясък в зависимост от нееднаквите настройки на филологическата ни оптика. Обръщайцията се блясък на словото е блясък в различни конкретизации. И най-важното – всички конкретизации са градиво в уплътнените смисли от мрежата на езиково-литературния космос.

С ускоряващи се стъпки в постъпателното си движение Националната научна конференция (първоначално само за студенти, а вече и докторантска) стигна своята десета годишнина, запазвайки филологическата традиция чрез нетрадиционни прийоми и атрибути и положително изненадващо присъствие на авторите от високите регистри на хуманитарното знание. В конференцията дори някои неотлъчно участваха в различни статуси – от студентската бакалавратура през магистърския тезис, та и до концепцията на докторанта.

Неотдавна, само преди пет години, когато празнувахме петия рожден ден на конференцията, се появи и печатното

издание „Vivat filologia”. Тогава читателят определи като стилистично разчупено описанието на Пловдив, университета и конференцията: „По-особено е лъчезарието на Пловдив и неговата Алма матер „Паисий Хилендарски”. Едва ли само защото се издигат върху земи на буйни древни племена и тук литературният патриарх Иван Вазов е отливал в свършени форми словотворческата си енергия. Паисий респектира с достолепие на стожер, а филологическото съзидание на Найдено Геров и Йоаким Груев кръжи над университета. (...)

Да, конференцията не е хербаризиран научен форум, а израз на пулсиращ копнеж и жилаво отстоявани естетически визии”.

Светлото Възкресение

ОТ СТР. 2

нието на небесното наше братство? Той ли ще изпразнува този ден? (...)

За какво е този изгубил значението си празник? За какво идва отново все по-тихо и по-тихо да свика в едно семейство разпръснатите се хора и, оглеждайки ги с тъга, си тръгва като непознат и чужд на всички? (...)

Но защо все още са оцелели тук и там хора, на които им се струва сякаш светлеят в този ден и празнуват

своето младенчество – младенството, от което небесно целуване като целуване на вечна пролет се излива в душата, младенството, което е изгубил днешният горд човек? (...)

Затова, щото макар и малкото още усещаци пролетния дъх на този празник да почувстват изведнъж такава тъга, такава тъга, каквато чувства ангелът по Небето (...)

Превод от руски:
Таня АТАНАСОВА

Участници в миналогодишната конференция

Апелът **Vivat filologia** – *Да живее филологията*, беше чул от участниците, журиращите преподаватели и всички онези, за които филологическото в различните му доминации и измерения е символ на креативност. Неподагливо наблюдаващи разноцветните светлини на неспиритуални стихии с грабващо материално съдържание, творителите на Националната научна конференция я уединиха като ментален остров на филолозите. Сегашният декан на Филологическия факултет – доц. д-р Живко Иванов, с лаконизъм определи: „Жизнеността на форума идва от това, че той е построен с ентузиазъм, разбиране и перспектива, движи се от свободната воля на група хора, които споделят ценности, свързани с духовното битие на съвременния човек”.

Духовното битие на съвременния човек, познавателно построено, е генералната цел на научния форум. В него по пътя на думите търсачите на силни усещания сред словесните тайности демонстрират творческия стремеж да бъдат архитекти на лингвистични и литературни кули – комфортни пазят превращенията на своите смисли. Преди и след започва-

нето на техния карнавал. И сега, в юбилейния сценарий. Участниците ще потърсят себе си в поредното изпълнение, а режисьорите са в очакване на аплодисментите. Тях публиката подарява най-трудно, но и най-достойно.

Доц. д-р Красимира Чакрова за десети път пластично подготвя лингвистичната режисура, а литературоведската научна конференция им интересните си в различие им интерпретатори – доц. д-р Светла Черпокова, доц. д-р Татяна Ичевска, гл. ас. д-р Димитър Кръстев.

В лоното на старинния Пловдив, в Дома на учените, езикът ще ни позволи да го тестваме по-различно като обект на научен анализ, но и ще ни провери като тълкуватели. А литературната творба – в семантичната си съгъстеност и широкия периметър на формата ще сложи n-тите въпросителни от двата типа битийност – с художественоусловния маркер и без него...

Темата за условностите обаче е тема с продължение. Сега я измества Десетата национална научна конференция за студенти и докторанти. В Пловдив!

СМЪРТ И САМОТА В ЦИКЪЛА

Лилия ЧЕЕВА

Заглавието на Йовковия цикъл “Старопланински легенди” изкушава интерпретаторските търсения в посока към героическото. Топосното определение “старопланински” буди трайно установен рефлекс на националното ни мислене, асоцииращ Стара планина, Балкана, с исторически изградената представа за героическото пространство. Условното жанрово наименование “легенди” също поражда хоризонт на очакване за среща с героическото. Защото, безспорно, именно то - като характеристика на събитие, личност е изходна база на легендарното. Фактът, че повечето съставящи цикъла разкази представят смъртта на персонажите, също предполага като естествено търсенето на героическия аспект. Линията Балкан - смърт - героическо изглежда напълно естествена. Но Йовковите текстове излизат над логично предполагаемите нива на националноисторическото мислене и представи. Разкриват персонажите в универсалното човешко пространство и в повечето случаи поставят акцент върху общовалидни (не само национални) компоненти на екзистенциалната ситуация “смърт”. Според философите екзистенциалисти именно самотата е един от предпоставените фактори, обуславящи човешкото съществуване. В българската литература Пенчо Славейков търкува самотата като необходимост за изява на творческата личност и задължително условие за самия творчески акт. Героите на Славейков са изключителни личности, чиято творческа същност ги “обрича” на самота. Но самотата им е заредена с особен етичен и естетически оптимизъм, защото е обещание за бъдеща промяна на света и човека. За поета тези герои са образец, модел на екстраординарната личност, успяваща да надмogne житейските изпитания, неразбирането, отчуждението на “другите”. И остават непроменени, с нравствения си стоицизъм отстояват избраността си на личности и мисия.

Йовковите персонажи от “Старопланински легенди” са също изключителни, но по друг, особен начин. Някои от тях (Индже, Шибил) писателят определя като “царе” - знак за сила и власт над околните, за категорична отделеност над “другите”. Йовков споделя познатата теза, че онзи,

комуто е дадено нещо повече, нещо “над” останалите, обитава една особена самота. Но творецът разкрива това “повече” през понятията “добро” и “зло”, преди всичко като етични, а не като философски категории, неведнъж съотнасяйки ги към представата за божественото (сакралното) и дяволското (адовото). Търкува човека в полето на етичното, оценява го посредством представата му за греха и отношението към

смъртта си безгрешният бъдещ небесен цар изкупува човешкия грях и дава надежда за спасение. Но Исус е Богочовек, с предречена и осъзната мисия. А героите от “Старопланински легенди” са само хора. Те, грешните, изкупват собствения си грях и дават надежда, че доброто, спасението е възможно и на земята. Йовков споделя тезата, че с избора си човекът заявява на коя страна от извечния конфликт застава - на спасението

тояваш с насилие (“Постолови воденици”) - това не води до спасение. Добро е милостта, прошката, саможертвата (за любов, свобода). Тогава и смъртта е спасение и излизане от самотата. Сеещият смърт Индже се преобразява в даващия надежда и спасение, обичан от народа закрилник. Силният със злото водач на разбойниците не се бои от смъртта, но това не му придава очаквания героически ореол. Защото е нарушил най-важния епичен закон - не дели доброто от злото (“Никога не беше се запитвал кое е грях и кое не”). Това е една особена слепота, мрак на душата. Божественият дар - душата - е потопен в тъмнина като в ада. Единствената светлина в страшния, сякаш адов свят на Индже идва от любовта, от погледа на Пауна. След посичането на детето и изчезването на Пауна остава едно сърце като камък, незнаещо милост и следите, които оставя Индже след себе си, повярвал, че “силата му е безмерна, а волята му - закон за всички”, напомнят един от ключовите библейски постулати: “Цялата земя лежи под Злия (Сатаната)”. “Страшна кървава мора” е извършеното от загубилия сваят Индже. Адовият знак в душата му бележи и пътя му - пепелища, трупове, прясна димяща кръв като река, човешки кости колкото планина, проклятия. Анатемата на свещеника препотвърждава съотносимостта на Индже към представата за адовото (“Желязото и камъните да се стопят, а не и ти!”). Героят е припознат в образите - символи на най-черно предателство и към човека, и към Бога - Каин, Юда. В тази му идентичност му е предречена съдба, невключваща спасение. Проклятието е страшно не със заплаха за смърт, а с невъзможността тя да се случи като спасение. Жестоко самотна участ за човека! Нейната мрачна перспектива никак парадоксално буди сетивата на Индже, започва “прогледането” му за “пустата и злочеста земя, без стада и звънци, за буренясалите ниви и тревявали пътища, занемелите птици, полуживорелите села, за дрипавите селяци, изсъхнали от глад, почернели от тегло, гледащи тъпо и равнодушно...”

За героя, видял повсеместността на злото извън себе си, започва чудото на метаморфозата. Пропуква се сърцето камък и усеща жалост. Но за да се случи оконча-

IN MEMORIAM

Лилия Георгиева Чеева (1948-2008)

Катедрата по българска литература и теория на литературата изгуби прекрасния човек и колега, завещал поколения ученици, студенти и учители на литературните светове.

Дългогодишен преподавател по Методика на литературното обучение, Лилия Чеева бе не само владееща аудиторията с убедителната си реторика, а и автор на реферати, литературни доклади и студии. Тя бе и инициатор за сборници с научни изследвания от съвместния труд между учители и университетски преподаватели.

Текстът, който поместваме, е последният ѝ доклад от *Йовковите четения* в Добрич през 2007 г.

него. Самотата на Йовковите герои идва като следствие от нарушеното равновесие между доброто и злото у тях, от прекомерността на сила, власт, красота, любов; идва от отхвърлянето на закона за равновесието, на който се крепи целостта на човешката личност и общност, на самото съществуване на света. Героите от “Старопланински легенди” са изключителни, те са самотни, защото са принудени да направят избор, предрешен от самата същност на битието, въвлечени са в конфликт, съществуващ изначално. В света извън тях - природно, човешко общество - божественото и сатанинското са неотменимо присъствие. Йовковият човек е персонална проекция на нарушения паритет добро - зло в света. И носи тежък кръст да направи личен избор, който да ги уравниреси отново. Това е жесток, мъчително самотен човешки дял. Някога Исус минава по Via dolorosa, за да даде надежда за спасение на всички хора, изминава пътя до Голгота страшно самотен, но неговата смърт го прави ненакръпна част и от божественото, и от човешкото. Със

или на унищожението. Но какво е спасение? Това е големият въпрос, който поставят почти всички текстове в цикъла. А отговорът? Може би запазване на живота, спасение от смъртта? Библията представя спасението на човека като заличаване на физическата смърт. Но Йовковият отговор не е този. Повечето от героите в цикъла срещат смъртта и въпреки това (а защо не - именно поради това) са спасени чрез и за доброто, красотата, любовта, милостта. Всяка ситуация е конкретна и уникална, но подкрепя едно универсално внушение, една ключова морална теза на писателя. Дори когато злото (алчност, омраза, жестокост) вземе връх у човека, за него има спасение, и то е в промяната. Йовков прилага принципа на метаморфозата, който е основен за митологическото мислене, белег е на вълшебното възприемане на света. Но според Йовковата теза, последователно проведена в цикъла, вълшебство, чудо е преобразяването на човека в посока към доброто. Според концепцията на “Старопланински легенди” добро е да поставиш любовта над богатство, сила, живот. Но когато я отс-

„СТАРОПЛАНИНСКИ ЛЕГЕНДИ“

телният избор, е нужна друга ситуация, „проглеждане“ и за „другия в себе си“, за друга перспектива.

Думите на стареца край нивата представят друга, непозната до този момент същност на Индже, „млад, хубав, юнак“, господар, на когото да слугуват с радост, а не от страх. Насилникът се вижда в надеждите на народа като закрилник. И тази нова идентичност няма нищо общо с Каин и Юда.

Прогледнал за „другите“, Индже проглежда и за „другия в себе си“. И избира него, дава живот на доброто. Сеещият смърт носи вече надежда и спасение на изстрадалия народ, който го посреща като цар със знаците на божественото - кръста и иконата - символи на жертвеност, изкупление, прошка и спасение. Но в особена Йовкова йерархия на етично ценностното за човека това не е върховното. То не е да получиш прошка, а да получиш чрез страдание, изкупление, дори смърт, правото сам да я дадеш. То идва после - с „проглеждането“ за греха и необходимостта да бъде изкупен. „Пауна, детето, най-тежкия ми грях е там“ - мисли Индже. Грехът пред любовта и собствената кръв - той застава на пътя до истинското спасение за човека от злото. Йовковия морален кодекс съдържа само една цена за спасението - изкуплението, смъртта. Не се сбъдва проклятието на свещеника, Индже не остава идентичен на Каин и Юда, доказва в смъртта си, че е в нарисованата от стареца същност - юнак, хубав. Това Йовково „хубав“ за човека има особена многозначност осъзнал собствения грях („много майки съм разплакал“), осмислил и приел задължителността на изкуплението („дойде и моят ред“); способен на върховното проявление на божественото - прошка („Нищо да не правите на туй дете“).

Лаконичното „и моят ред“ е спасение и от самотата. Отделеният в особена самота неординарен човек получава и приема като справедлива универсалната съдба на всеки човек. Затова смъртта идва като обезсилване на адовото и тържество на сакралното, дошло у човека като дар от Бога, вдъхнал на пръстта му живот чрез душата. Приемането на закона на универсалната човешка съдба обаче не обезличава Индже. Той - закрилникът, знаещият

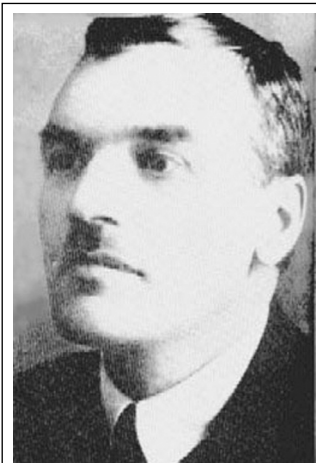
що е грях, изкупление и прошка - пак е изключителна личност, за която има смърт, но няма самота. Признателността на народа, изпята в песен, възроденото другарство, възкресената любов на Пауна населяват както последните дни на Индже в земния свят, така и в „другия“ - на вечен живот в спомена и обезсмъртяващата легенда. И тук се изкушавам да цитирам проф. Елка Константинова, която определя Йовков като един от творците, „лечители“, чийто творчество има „целелна сила за болните човешки души“. Неговите „Старопланински легенди“ лекуват чрез надеждата за спасение, но показват, че всеки има своя дял във вечната битка между доброто и злото, между сакралното и адовото. И спасението от изначалната екзистенциална самота зависи от посоката на избора, реализиран в метаморфозата.

Герои като Индже и Шибил най-ясно представят нейното вълшебно чудо. И извеждат едно почти еретично внушение на Йовков. Злото, подвластният на адовото човек, може да се преобрази в добро, да прояви божественото в себе си. А според библейската доктрина Падналият ангел е обречен на крайно унищожение в геената; пред него няма път към спасение, няма възможност за прераждане в доброто. Това е един уникален аспект на Йовковата вяра в човека, виждаща пред него повече възможности, отколкото пред божественото създание, обитавало първоначално небесните селения.

У Шибил, както и у Индже, са реализирани по-мощни проекти на опозицията добро - зло, изграждащи представата за изключителността на героя. И Шибил, както Индже е погизил много закони, постигнат е от същото слепота („не знаеше, нито искаше да знае, кое е грях и кое не“)

Той също е цар във високото пространство на планината. Непристъпното хайдушко гнездо го отделя от вертикала от света на другите хора. Сигурното убежи-

ще на Шибил е там, където гнездят орлите, царствените птици, „навикали на леш и които често пъти, кацнали на някоя скала, ръфаха човешки меса“. Почти пряка е аналогията между орлите и Шибил. Неговото богатство е „спечелено“ в Джендема - адовото пространство и представлява смещение на царственото, божественото и сатанинското, на живота и смъртта („Пари от царските хазни, пръстени от ръцете на живи и умрели, злато и сребро от черкви и манастири“). Фолклорно - митологичните знаци на злото („пещери и хралупи“) допълват внушението, че богатството на Шибил е еквивалент на престъплението, на греха, на злото. Затова изборът, който прави Шибил в името на

Йордан Йовков

любовта, не решава конфликта добро - зло, не води до спасение. Защото героят не е изкупил греха си, а иска да се откупи чрез придобитото с грях. Да се влюбиш, още не означава, че си се преобразил. Спасението от злото става възможно чрез чудото на метаморфозата, чрез постигане идентичността на „другия в теб“.

Постижимо е за влюбения мъж, приел, че за любовта и за красивата жена можеш да умреш с радост.

Влюбеният мъж изхвърля от себе си, „злия друг в себе си“ страшния разбойник, отхвърля всички негови знаци - сигурността на хайдушкото гнездо в планината, съучастие на другите хайдути, приличащи на гладни вълци, закрилата на оръжието. Остава глух за неизречения, но къртящ в душата му въпрос на планината: „Къде?“ Това са промени, свидетелстващи за започналото преобразяване от първата среща с Рада. Влюбеният мъж вече няма сетивата на хайдушката разбойник. Не забелязва, не разчита прокобните знаци на неизбежното зло, на смъртта. А те също са смещение на фолклорното и митологично: хубава жена сред Джендема, сред страшните хайдути, на адовия път на разбойниците; черен гарван - птицата, която според митологич-

ната символика пренася душите на мъртвите в отвъдното. Влюбеният мъж е глух и сляп за прокобните знаци, белязващи любовта му към Рада. Но Шибил, избрал любовта, сякаш придобива нови сетива и способност за прозрение. Без оръжие, с нова премяна, грейнал с цялата си мъжка хубост, пред смъртта той накъсва кехлибарената божигробска броеница, знак за прошка от Мурад бей. Сякаш прозрял, че сакралната вещ не може да е индулгенция за греховете, не носи спасение. И тръгва - „страшен, хубав“ към Рада, към любовта, към смъртта с единствената защита - червения карамфил. Пренася себе си в жертва на любовта. Според Стария завет жертвените животни, за да бъдат приети от Създателя, трябва да се очистят от кръвта. А според Новия завет пролятата кръв на Исус е откупът за всички грехове на всички хора. Кръвта на Исус е спасение за човеците. Карамфилът с цвят на кръвта е красота и смърт, изкупление и спасение. Но Шибил е грешният, а не съвършеният човек, какъвто е Исус. Ето я пак почти еретичната Йовкова теза за човека, който не може да бъде съвършен и безгрешен в този свят „лежащ под Злия“, но е способен да изпълни едно от основните предписания на Новия завет: „Облечете новия човек!“ Шибил изпълнява истинския смисъл на това послание - става новия човек. Йовковият аналог на библейския нов човек е избраният красота; любовта, смъртта изкупление. Такава смърт не оставя човека в самота, не разделя, а събира влюбените.

Карамфилът с цвят на жертвено пролятата, пречистваща кръв съединява ръцете на двамата влюбени. В тези внушения е специфичният хуманизъм на Йовковите „Старопланински легенди“. Писателят убеждава, че никога, дори в смъртта, няма да си самотен, ако се преобразиш чрез красотата, любовта, милостта, прошката. Те не са в райските селения, а тук, в земния ни сложен свят. И нищо, че той целият „лежи под Злия“. Човекът винаги има алтернатива да направи спасителен избор, като се преобрази. Тази надежда прави „Старопланинските легенди“ най-оптимистичната книга на Йовков. Така тя лекува болните ни от човешки страхове и подвластни на греха души.

ЕВРОПА СЛЕД ПОДПИСВАНЕТО НА ЛИСАБОНСКИЯ ДОГОВОР

Държавният секретар по европейските въпроси на Португалия Мануел Лобу Антунеш изнесе пред студенти и преподаватели от Юридическия факултет на Пловдивския университет лекция на тема "Лисабонският договор и какви са ползите и отговорностите от него за гражданите на Европа". Високият гост беше придружаван от българския си колега г-жа Гергана Грънчарова и португалския посланик Мариу Жезуш душ Сантуш.

Деканът на ЮФ проф. д-р Венцислав Стоянов поздрави гостите и представи думата на г-н Антунеш. В лекцията си той акцентира на някои от най-важните моменти в Лисабонския договор, който предстои да бъде ратифициран от страните членки, за да влезе в сила от 1 януари 2009 г. Вероятно за мнозина темата на лекцията изглежда твърде далечна, но всъщност нещата, за които става дума в нея, са изключително важни не само за държавните институции, но и за отделните граждани на Европейския съюз, включително и за българските.

Новият Договор в голяма степен ще увеличи възможностите на Съюза да действа чрез увеличаване на ефикасността и ефективността на институциите и механизмите за взимане на решения. Въоръжен с Договора, ЕС ще бъде в състояние да посрещне своите нови глобални предизвикателства и да се обърне към въпроси, които най-много интересуват гражданите, като климатичните промени, енергийната безопасност, международния тероризъм, транс-граничната престъпност, въпросите на бежанците и имиграцията.

Лисабонският договор изменя Договора на Европейския Съюз (ДЕС) (по-специално Договора от Маастрихт) и Договора за създаване на Европейската общност (ДЕО) (по-специално Римския договор), който е преименуван в Договор за функционирането на Европейския съюз (ДФЕС). И двата договора имат същата правна сила. Дори ако новият Договор не е публичен конституционен договор, той запазва повечето от важните постижения на До-

говора, създаващ Конституцията на Европа, който беше подписан през 2004 г., но така и не бе ратифициран.

Хартата на основните права става задължителна и има същата правна сила, както договорите, въпреки че нейният текст няма да присъства в договорите. Хартата беше официално прокламирана на пленарната сесия на Парламента от президентите на Парламента, Съ-

членки да се поиска от Комисията да предприеме специфична инициатива.

Въвежда се ясна и по-прецизна формулировка на компетенциите, предоставени на Съюза от държавите членки. Съюзът има три категории на компетенция: изключителна, поделена или допълваща, и поддържаща или допълнителна.

Гласуването с квалифицирано мнозинство (ГКМ) става общо правило в Съвета – дефинирано, като двойно мнозинство от 55% от държавите, представляващи 65% от населението (докато за блокиращо малцинство са необходими минимум четири държави). 40 съществени въпроса се придвиж-

Съюза, подлежаща на контрол от страна на Съда.

С изключение на Съвета на външните министри, който ще се председателства от Висш представител, другите секторни съвети ще се ръководят от екип министри от три страни членки за период от осемнадесет месеца. Съветът ще извършва законодателната си дейност публично.

Новият Договор въвежда принципа на "дегресивна пропорционалност" за определянето на места в Европейския парламент. Парламентът ще бъде съставен от 750 членове плюс неговия председател. Най-голямата страна (Германия) ще има 96 парламентарни членове; най-малките (Малта и Люксембург) – шестима. По този начин членовете на Парламента ще представляват повече "гражданите на Съюза", отколкото "гражданите на страните".

Председателят на Комисията ще се избира от Парламента. Кандидатът ще бъде предложен на членовете на Парламента от Европейския съвет, с номинация по ГКМ, като се взимат пред вид резултатите от парламентарните избори. Също така Парламентът ще назначава цялата Комисия, включително Върховния представител за външната политика, който ще бъде и заместник-председател на Комисията. Размерът на Европейската комисия ще бъде намален след 2014 г. и ще отговаря на две трети от броя на страните членки, освен ако Европейският Съвет не реши нещо друго (единодушно). За да се осигури равенство между страните, ротационна система ще обезпечи представителството на всяка страна в две от три колегии на Комисията.

Върховният представител за външната политика на двойно подчинение ще ръководи Съвета по външна политика. Той или тя ще бъде назначен от

Министър Антунеш получи от ректора проф. Иван Куцаров почетен плакет на Пловдивския университет

вета и Комисията на 12 декември и публикувана в Официалния вестник на ЕС. Специален протокол въвежда специфични мерки за Обединеното Кралство и Полша, като установява национални изключения по отношение на правната тежест на Хартата.

Концепцията на гражданството в ЕС се утвърждава и развива. Правото на граждани да се обръщат към Съда се разширява. Демокрацията на участието се усилва, главно чрез правото на гражданска инициатива, което позволява с поне един милион подписа от значителен брой държави

ват от единодушие към ГКМ, включително всички въпроси, свързани с правосъдие и вътрешни работи. Само най-чувствителните области остават за решаване с единодушие: данъци, социални осигуровки, граждански права, езици, места на институциите и главните насоки на политиките на външните работи, сигурността и отбраната.

Нов "постоянен" Председател на Европейския съвет (избиран за 2.5 години) ще ръководи и движи неговата работа.

Европейският съвет става напълно зряла институция на

БЪЛГАРСКИЯТ ХОЛИВУД

Боряна РАЙНОВА

В началото на април студенти от специалност Етнология (I курс) и магистратура Кино и литература посетиха "Бояна Филм Студио" в София. Посещението се осъществи благодарение на г-н Костадин Костов, лектор по визуални методи в етнологията и история на киното. Желанията да се включат в пътуването се оказаха повече от очакваното. Тези, които не успяха да се присъединят, определено има за какво да съжеляват.

Със самото пристигане в Бояна се озоваваш не в София, не в България – попадаш в Афганистан! Контрастът между ориенталска архитектура и опожарени, срутени сгради е налице. Определено симбиозата между велико минало и не чак толкова велико настояще е успешно постигната. Интересно е, че декорите и макетите изглеждат досущ като от дърво и камък, няма и за миг да се усъмниш, че повечето използван материал е пластмаса.

Само няколко метра по встрани и вече сме в Ню Йорк. Терен от 750 квадратни метра застроена площ, сгради високи около 80 метра, наподобяващи небостъргачи, продължават да се издигат. Буквално се намираме в Бродуей, Бруклин, а с малко повече въображение - в Париж и Лондон. Студиото разполага с линейки, таксита, автобуси, модели коли от 40-те до 90-те години на ХХ век.

Продължаваме с разходката и ето, че пред нас е едно от се-

демте чудеса на света - Колизеумът. Макетът е построен през 2003 година, когато италиански екип пристига в България, за да заснеме филма "Спартак". Тук са направени и няколко от сериите на ВВС "Римски мистерии". Макетът е построен от дърво, което е трудно да се поддържа, предвид климатичните условия в България. Въпреки многото хвърлени усилия - резултатът си заслужава - човек действително се пренася в Античността.

След съвсем мъничко сме на същото географско място, само че в друго време - намираме се в двуетажна ренесансова къща. Цялата декорация, градината, изрисуваните стени са дело на италиански художник, който се е справил с всичко за 15 минути, или поне така се твърди.

След вълнуващото преминаване от епоха в епоха - продъл-

жаваме да се запознаваме с начините на създаване на филм. Вече сме в "гардероба", където са костюмите на актьорите. И тук контрастът не липсва. Рафтове, пълни с мантии и „скъпоценни камъни“, седят редом до тези с дрипи и гумени ботуши.

“Кой иска да види няколко трупа?” - т.е. следващата ни

спирка не е една от най-приятните, но на всеки му е известно, че подобен тип ефекти присъстват почти във всяка холивудска продукция. Изживяването да се докоснеш до откъснати крайници, няма как да ни се разминат.

Ефектите не спират дотук. Идва ред на визуалните. Виждаш как в една стайчка се правят скици, във втора се оцветя-

ват, в трета се обработват чрез специална програма за анимация и като финал крайният продукт не се различава почти с нищо от действително заснети кадри. С една дума - **unbelievable!**

Не е трудно да се досетим защо се случват подобни неща у нас. Да се направи един добър филм в Холивуд струва милиони долари. В България не по-малко качествена продукция представлява само 10% от средствата, които биха се вложили на запад. В момента се чака разрешение за застрояването на още 11 хиляди кв.м площ за опълнителни декори, които ще представляват двукилометрова улица в Ню Йорк.

Факт е, че през последните 8 години, в България са се снимали 75 чужди филма. Имена като Жак Клод Ван Дам, Джеки Чан, Антонио Бандерас, Уесли Снайпс и т.н. вече изобщо не ни учудват. Самите те твърдят, че българските екипи, с които работят, са изключително професионални и самият краен продукт е качествен. В този случай поговорката "Евтиното винаги излиза по-скъпо" не важи. Поредният парадокс - добре ще е да се замислим, ако не бяха американците - щяхме ли да сме толкова бързи, смели и сърчени? И все пак, фактът, че се случват подобни неща в страната ни, трябва само да ни радва и мотивира за все повече работа, пък било то и с мисълта кога и как ли ще ги стигнем?

ОТ СТР. 6

Европейския съвет със съгласието на председателя на Комисията. Парламентът ще бъде консултиран за назначението на първия (временен) Върховен представител, предвидено за януари 2009 г. Върховният представител ще управлява нова Европейска служба за външни работи, формирана от комбинация от национални граждански служители, Секретариата на Съвета и Комисията.

Юрисдикцията на Европейския съд се разширява върху всички дейности на Съюза, с изричното изключение на общата политика по външните работи и сигурността. Обаче Съдът има контрол в случай на нарушение на дадена процедура или конфликт относно компетентността

ЕВРОПА СЛЕД...

(по-специално, надзор на границата между първия и втория стълб). Той може да разглежда искове срещу ограничителни мерки и да даде мнение за международен договор. Където мнението на Съда е противоречиво, визираното споразумение не може да влезе в сила, докато не се промени или не се ревизират договорите. Броят на застъпниците е увеличен от осем на единадесет. Специализирани съдилища могат да се създават с разрешението на Парламента, например в областта на патентното право.

Ако се ратифицира успешно, Лисабонският договор ще бъде решаваща стъпка напред

към конституционалната еволюция на Европейския съюз. В исторически план той е поне толкова значим, колкото Договор от Маастрихт (1991), който въведе единната валута и установи предварителни разпоредби за политиките по отношение на външните работи и сигурността и за сътрудничество в областта на полиция и правосъдие.

Споразумението по новия Договор ще отбележи края на фазата на противоречивата политическа интеграция, която започна с Конвенцията по Хартата на основните права през 1999 г., и след това беше доразвита в Договора от Ница (2000 г.), Декларацията от Лааген (Laeken)

(2001 г.), Конвенцията за бъдещето на Европа (2002-2003 г.), Договора, създаващ Конституцията на Европа (2004 г.), референдумите във Франция и Холандия (2005 г.), и последвалия "период на рефлектиране".

С влизането в сила на новия договор Съюзът няма да има нужда и няма да търси трансфер на нови компетенции от страните членки. Въпреки че продължаването на известна рационализация и опростяване в бъдеще ще бъдат, както възможни, така и желателни, системата на управление, постигната в Лисабон, трябва да бъде силна и трайна в своите основни постановки.

Използвани са материали и от Интернет

КНИГАТА – КЛЮЧЪТ И ТАЙНАТА

Събуждам се и още със ставането от леглото разбирам, че това ще е един от тези скучни, сиви, монотонни дни, неизменно присъстващи в живота ни. Навън времето е студено и подискащо. Небето е придобило оловен оттенък и тук-там като платноходки наред морска шир изникват белезникави сини облачета. От време на време задухва лек ветрец, раздвижвайки по някакъв странен и непринуден начин клоните на дърветата. Изведнъж чувам протяжен कुчешки лай и надниквам през прозореца, за да видя как глутница песове се борят със зъби и нокти за парче хляб. В далечината изпъкват силуетите на строените в редица панелни войници, отблъскващи със старостта и грозотата си.

Стоя в стаята и размишлявам върху нещата от живота. По едно време ми писва и се чудя с какво да се захвана, за да мине по-бързо времето. Честно казано, не ми се учи, омръзнала ми е и телевизията с нейните повтарящи се филми, новини и подобни глупотевини. Отдавна не съм чел нищо друго освен вестници и списания. Ами да, май доста съм взел да затъпявам, щом от един месец не съм отварял кориците на книга. Точно така, ще взема да си намеря някое хубаво произведение и да се откъсна от заобикалящата ме обстановка. Насочвам се към домашната библиотека и започвам да избирам между различните заглавия, чудейки се в кой жанр да се потопя, защото всяка книга е примамливо и изкушаващо проникване в един непознат илюзорен свят. Тя ни разбулва тайни, които е успял да открие само писателят, казва ни истини, през които дълго сме се лутали. Литературата не може да се окачествява като хубава или лоша, защото зад всяка художествена творба се крият чувствата на автора, чрез нея той предава своите послания към читателите, като по този начин обогатява нашата духовен кръгзор, кара ни да изпитваме съкровени мечти и желаниа, непознати страсти и

копнения.

Истинската стойност на книгата се крие в нейната неподправеност и искреност, докосващи с магическа пръчка фибрите на нашата душа. Когато човек е заинтригуван от някой роман, го изчита на един дъх, като след всяка страница се пита каква ще е съдбата на героите, вълнува се заедно с тях, постепенно бива въвлечен в историята, все едно, че и той участва в нея.

Най-накрая, след дълго двоумение, се спирам на проловутия роман на Ремарк “Черният обелиск”. Някакво особено вълнение ме обзема, когато отгърщам първите страници на книгата, тя пулсира като живо същество, радващо се, че са му обърнали внимание. Постепенно се зачитам в редовете и неусетно се пренасям в отминали години, пред мен оживяват образите на различни хора, всеки със своите пориви, стремежи, болки и страдания. След малко усещам себе си като близък очевидец на събитията и действията, напълно забравил собствените си грижи. Изгарям от любопитство да разбера какво ще се случи на героите, по какъв начин ще се преплетат съдбите им. Точно тази неизмерима тайнственост на книгата ми доставя огромно удоволствие, тя представлява един вид стимул, допинг за читателя, същевременно подтикваща го сам да се опита да разгадае понататъшното развитие.

Незнайно по какъв начин, но слънцето е успяло да пробие армадата от облаци, тънки снопове светлина пронизват призрачнобялото небе и прониквайки в стаята галят приятно кожата ми. Топлината се разлива по всяка гънка от тялото ми, карайки ме да усещам животворната сила на

Иван ГЕРАСИМОВ

природата върху себе си. В този момент с още по-голям трепет се впускам в дебрите на книгата, алчно прелиствам страниците, получавам чрез тях огромно собствено удовлетворение. Това е една от основните функции на кни-

гата – да доставя по различен начин радост на отделния индивид, защото всеки сам отключва портата на мечтания си свят и поема по химерния звезден път, водещ към океана на щастие. А там е нужно само да се гмурнеш достатъчно дълбоко и здраво да уловиш шанса, който коварният всевластник живот ти е предоставил. Вярно е, че сега живеем във век, в който технологиите са обгърнали като паяжина битието ни. Отвсякъде ни заливат новини, всичко, което се случва по света, за отрицателно кратко време става наше достояние. В повечето домове неизменно присъства и компютърът – може би най-значимото изобретение на миналото столетие, а чрез него и използването на интернет, с неограничените възможности, които той предоставя на потребителите. Аз лично никога не съм бил голям почитател на компютъра, макар че не мога да отрека виталното място, което той заема в нашето съвремие. Изчитането на един хубав роман обаче ми доставя много по-голямо удоволствие от ровенето в интернет сайтове, защото чрез книгата аз получавам определено количество знания, поднесени по изключително оригинален начин, докосвам се до понятия като чест, достойнство, справедливост, хуманност. Именно на тях ни учи и възпитава тя, моделирайки в нашите характери тези добродетели. На първо място, литературата не е суха материя, тя е изкуство, а

изкуството въздейства на сърцето, не на разума. Така между книгата и читателя се осъществява духовна връзка, един вид обмяна на чувства, които се извисяват над дребнавите човешки потребности и материални изгоди, доставяйки ни естетическа и морална наслада.

Болно ми е, че все по-малко хора четат. Оправдания от рода, че народът няма пари за хляб, камо ли да си купи книга, са просто смешни, защото дори и да нямаш достатъчно средства можеш да вземеш любимите си четива от библиотеката. Истината е друга – в последно време се отучихме да четем, станали сме слепи за художествената литература, отдавайки се напълно на телевизора, компютъра, музиката. И то не коя да е музика, а пошлата, прасташката – неслучайно в момента най-популярни са рап песните, изпълнени с нецензурни текстове, рдващи основно тинейджърите между 12 и 17 години, които дори не си дават сметка на какви тъпотии танцуват и благоговейат пред идолите си – Мишо Шамара, Конса, М’глата, забележете без “ъ”, за които съм почти убеден, че през живота си не са прочели дори и една книга. Но не е виновен този, който яде баницата, а този, който му я дава. И докога невежеството ще властва в любимото ни отечество – първо беше бумът на чалгата, сега е на рапа, а кога ще дойде редът на книгата да заеме своето заслужено място в обществено-културния живот на България?

Задавайки си този реторичен въпрос, всъщност осъзнавам колко е необходима и важна книгата за израстването на човека. За неговото духовно развитие и изграждане на характера. След всяка прочетена книга ние обогатяваме своя вътрешен мироглед, опитвайки се да бъдем по-добри. Тя ви открехва прозореца на прогреса, зад който някъде далеч в хоризонта се спотайва надеждата и тайнствено блещука звездата на вечността.

ЗАЩО СЪМ СТУДЕНТ В ЧЕХИЯ

Станислава ЗДРАВКОВА

Какво ли не бях чувала за Чехия – че се предлага добре платена работа, че тук се пие една от най-хубавите бири в света, че хората са мили и възпитани, че има цяло море от замъци. Не се уверих в това, докато сама не посетих тази интересна страна.

Държавата, намираща се в сърцето на Европа, е извествена с интересната си история, красивата столица Прага, кинофестивала в Карлови Вари, който се провежда всяка година. Богата с много паметници на културата, тя е привлекателна за туристи от целия свят. Но едва ли има по-голям турист от любознателния студент.

Аз съм студентка в 3-ти курс Славянска филология със специалност чешки език. В Чехия съм едва от два месеца, но вече успях да се срещна с много чуждестранни студенти, да се запозная с чешката култура, кухня, обичаите и нравите на хората тук. За мен това е едно истинско предизвикателство, затова ще се радвам да споделя впечатленията си с вас.

Какво трябва да знае студентът преди да тръгне насам? Абсолютно нищо! Не е лесно да се направи характеристика на типичния чех. Всеки има различни представи за хората. Едни смятат, че хората тук не умеят да се забавляват, както в България, а други – напротив, определено могат, все пак е пълно с кръчми и дори жените пият по няколко големи бири на вечер. За мен чехът е абсолютният бохем, тип мачо, който малко се интересува какво ще кажат другите за него, държи на своето и гордо, със самочувствие, сякаш ти казва: „аз съм чех“.

Наскоро коментирахме с едни приятелки дали има мъже, джентълмени, в Чехия и как е в другите страни по света. Оказа се, че в Англия жените нямат никакъв шанс някой да им пренесе куфарите или да им отвори вратата. Русия се класира на едно от първите места по брой на кавалери, а България се оказа помежду им, защото там жената рискува или да не я отразят изобщо, или прекалено да ѝ се натрапят. В Чехия мъжете определено не досаждат, те дори може да не те забележат. Имам чувството, че колкото и предизвикателно да се облече една жена, те ще я погледнат един-

ствено с учудване. Не всички, разбира се. Славата на чехките се носи навсякъде и наистина има много хубави жени, предимно светли със сини очи. Мъжете обаче, за съжаление, не са vyplъщение на принца от

Еразъм-студенти в Бърно

приказките, макар че има и хубави. Лошото е, че ако са красиви, то наистина са много красиви, но това е рядкост. Много често срещам влюбени двойки и ми прави впечатление това, че мъжът има по-дълга коса от жената, или е по-слаб от нея. Интересно, нали?

Има неща, с които чехите определено превъзхождат българите. Това е уреденият им начин на живот, спокойствието, паричните възможности, възпитанието. Освен това Чехия е на първо място в образованието от всички европейски държави. Тя предлага възможности за студентите от цял свят и ги привлича с интересните си места, удобствата за живот. Тук се четат лекции на английски, немски, френски, испански, италиански и други езици. Това улеснява тези, ко-

ито не знаят чешки.

Редът прави голямо впечатление. Всичко е автоматизирано. Дори, за да си платиш паркинга, трябва да разполагаш с монета, която да пуснеш в един специален уред. Монетите трябва навсякъде – в метрото, на улицата, ако случайно ти се припие нещо, на спирката за трамвая, защото билетчето се купуват единствено от автомати. Всеки се страхува от глобите, които никак не са малки, затова се старее да спазва правилата. Много рядко можеш да видиш някой да тръгне да пресича, когато сфетофарът свети червено за пешеходци, дори да няма коли. Автомоби-

Всяка седмица има презентации на различни страни, които студентите сами правят. Това е шанс те да покажат красотата на родината си, надпревара за това кой да изтъкне повече своето. Понякога обаче се превръща в състезание кой повече да изяде и изпие, защото се предлагат най-различни видове напитки и храна. Като стана дума за храната, проблемът с главно “П” за българските студенти е чешката кухня. Всеки втори се оплаква колко много е свалил за няколко месеца в Чехия. Разнообразните ястия от цвекло и говеждо, кукус с пиле и ананас не са по вкуса на всеки. Затова пък има много хубави сандвичи, които винаги са пресни. И един съвет – когато идвате насам, носете си сирене, олио и оцет, защото тук шопската салата няма нищо общо с това, което сте свикнали да ядете в България. Всичко това се компенсира от хубавата бира. Предлагана в голямо разнообразие, тя винаги е наливна, голяма и обичана. В някои заведения дори не се предлага нищо друго, освен бира и вода. Сами си представете нивото на употреба на тази чудодейна напитка. Друго много известно чешко питие е Бехеровката. Ефектна и предпочитана от студентите, защото бързо вдига настроението и те зарежда с енергия, а освен алкохол в нея има и билки.

Естествено, неотменна част от студентския живот са партитата. След всяка презентация се организира купон в някое заведение. Студентите често замислят шантави неща, като например това, че всички се обличат еднакво, ходят с маски, дегизират се така, че да не можеш да ги познаеш и всяка седмица е различно. Например тази седмица всички ще се правят на известни двойки, например Брат Пит и Анджелина, Дейвид Бекам и Виктория. Определено пада веселба, но най-интересно е в общезитията. Там всяка седмица има някакво импровизирано тържество и поне два рождени

лите задължително спират на пешеходна пътека, независимо от това дали човекът е стъпил на нея. Въобще движението по пътищата е много разумно и уредено. Градският транспорт никога не закъснява и това е една от причините да нямаш оправдание, като закъснееш за лекции. Дори такситата се движат по-бавно от трамваите. А бе, европейска му работа!

Студентският живот навсякъде е хубав, особено в Чехия. Тук дори си имаме клуб, където всеки може да членува и да посещава безплатно различни мероприятия. Предлагат се всякакви спортове – плуване, борба, баскетбол, фитнес. Организиран се евтини екскурзии до места, които си заслужава да посетиш. Не трябва да се изпуска шансът да се видят Полша, Австрия, Унгария.

РЕДКИТЕ РАСТЕНИЯ В БЪЛГАРИЯ:

Проф. д-р Стефан СТАНЕВ

Още в първите дни след пристигането си на специализация в Берлинския университет младият асистент от София Даки Йорданов спечели симпатиите на директора на Ботаническият музей проф. Лудвиг Дилс. Скоро той го покани на съвместна екскурзия в околностите на Берлин и оттогава те често ботанизираха заедно из различни части на Германия. За Д. Йорданов беше интересно да се запознае с много средно- и северноевропейски видове, а професорът редовно се осведомяваше кои от тях се срещат в България, при какви условия растат там, редки ли са или широко разпространени. Особено интересни за Д. Йорданов бяха екскурзиите край Балтийско море и из многобройните германски блата.

През един горещ юлски ден, газейки из неголямо благо край Берлин, проф. Дилс посочи някакво малко плаващо растение и попита:

- Господин Йорданов, знаете ли какво е това?

Д. Йорданов взе няколко стръччета и внимателно ги разглежда. За пръв път виждаше подобно растение. Като много други свои водни събратя то нямаше корен и свободно плаваше във водата. Стъбълцата му бяха дълги 10-12 см, прешленести, с по 6 до 9 листенца по прешлените. Всяко листенце се състоеше от къса плоска дръжчица, изведнъж разширена на върха в миниатюрна петурка, съставена от две симетрични половинки, които приличаха по форма и големина на лещено зърно. Вътрешната повърхност на петурката беше осеяна с нежни власинки, а над нея стърчаха 5-8 шипчета, започващи от края на дръжчицата. Цветове растението нямаше.

- Хм! Какво ли ще е това? – чудеше се той. – Прилича ми на утрикулария, но утрикулария не е.

- Семейство Дрозераце – подсети го проф. Дилс.

- Не, не ми е познато – отвърна Д. Йорданов.

- Алдрованда везикулоза –

някак тържествено произнесе името му професорът.

- Алдрованда?! – удиви се искрено Д. Йорданов. – Значи това е алдрованда везикулоза?

Досега той не беше виждал растението, но неговото име му беше добре познато. Споменава го беше дори на студентите си, говорейки им за росянката, петлюгата и други насекомоядни растения.

- Не сте ли я виждали в Бъл-

Акад. Даки Йорданов (1.IX.1893 – 5.IV.1978)

Роден в Омуртаг. Завършва гимназия в Шумен и естествена история в Софийския университет (1921). От 1922 г. е асистент по ботаника във Физико-математическия факултет, от 1944 г. – доцент, а от 1951 г. – професор и ръководител на Катедрата по систематика на растенията и растителна география. През 1935 г. защитава докторат на тема "Върху разпространението на степната растителност в България". От 1956 до 1962 г. е ректор на Софийския университет. От 1947 г. е академик, а от 1962 до 1973 г. – директор на Института по ботаника при БАН. Дългогодишен председател на Българското ботаническо дружество, член на много правителствени и обществени комисии, комитети и др.

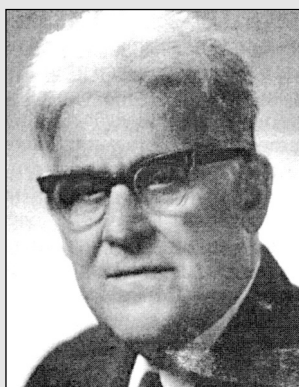
Акад. Даки Йорданов е един от най-големите български ботаници, автор на около 120 научни труда в областта на флористиката, систематиката, фитогеографията, палеоботаниката и др. Главен редактор на първите 7 тома от многотомната "Флора на НР България".

проф. Дилс винаги повтаряше:

- Върнете ли се в България, непременно трябва да намерите алдрованда везикулоза във вашите блата.

Заинтригуван от разпространението и начина на хранене на алдровандата, заживял с мечтата да я намери в България, Д. Йорданов се рови няколко дни в богатата библиотека на Берлинския университет и прочете за нея много интересни и неизвестни нему неща.

Най-напред тя била намерена

гария? – учуди се на свой ред проф. Дилс.

- Не. В България тя не се среща. От семейство Дрозерацее у нас има само дрозера рундифолия¹.

- Нима? Интересно! Алдровандата, наистина макар и рядко, я има в много средно- и южноевропейски страни, в Африка, в Азия. Сигурен съм за находищата ѝ в съседните на вас Румъния и Сърбия. Не, господин Йорданов. Растението ще се среща и в някое от вашите блата, но, изглежда, никой досега не го е забелязал. Като се върнете в България, Вие непременно трябва да го намерите.

Много пъти още из блатата на Германия те виждаха малката чудновата алдрованда и

на в Индия през 1696 г. и наречена индийска водна леща. През 1747 г. италианският физик д-р Карло Амадеи събрал в едно благо край Болоня същото растение, изпратил от него на приятеля си ботаника Гаetano Монти и той го кръстил в чест на видния италиански природоизпитател Улисе Алдрованди Aldrovanda. Скоро била потвърдена и идентичността на алдровандата с индийската водна леща, а през 1753 г. Карл Линей допълнил родовото наименование с видовото vesiculosula². С особен интерес Д. Йорданов четеше за опитите и наблюденията на микробиолога Фердинанд Кон върху способността на растението да улавя и да "изяжда" малки ра-

кообразни и други дребни водни животинки. "Дали наистина алдровандата ще я има в България и дали ще ми се падне щастливият случай да я намеря – често си мислеше той. – Ако това стане, непременно бих искал да повтора опитите на Фердинанд Кон и да видя с очите си всичко, което пише."

Времето на специализацията изтече. За новата 1927-1928 учебна година Д. Йорданов трябваше да бъде в Университета в София. На сбогуване проф. Дилс отново се сети за алдровандата и пак му подхвърли:

- Трябва да я намерите в България! Ще чакам да ми пишете за откритието си.

*

Случката с алдрованда везикулоза и богатите наблюдения над германските блата породиха у енергичния Д. Йорданов още в Берлин идеята да се заеме с изучаването на българските блата и низинни езера. Дотогава знанията на ботаниците за тяхната флора и растителност бяха твърде оскъдни. От откъслечните сведения на проф. Ст. Петков и други автори можеше да се заключи, че те крият още много тайни по мочурливите си брегове и непристъпни вътрешности. Да, темата се очертаваше интересна и благодатна, но и дяволски трудна. Да се изследват през 20-те години пръснатите из цялата

страна десетки блата и низинни езера, пусти и диви, обрасли с непроходими гъсталаци от тръстика, папур и шавар, на места дълбоки, другадге с коварно тинесто дъно – малцина биха се заели да вършат това сами, без съвременните удобни гумени лодки и леководолазни съоръжения, разчитайки само на собствените си мишици и случайно намерена на брега изоставена пробита дървена ладия или набързо скован тронав сал.

Три лета Д. Йорданов гazi из блатата на България – Казиченското, Драгоманското, Баташкото, Стралджанското и много други, някои вече пресушени и заличени от новите ни географски карти. Твърдите листа на тръстиката режеха ка-

НЯКОГА В ДРАГОМАНСКОТО БЛАТО

то бръснач ръцете му, остриите бодли на дяволския орех (джулюна) често се забиваха по гърба и гърдите му, десетки отвратителни пиявици се впи- ваха в голото му тяло. Случваше се понякога да затъне в тресавище и със сетни сили да се измъкне. Веднъж едва не се увиса в Баташкото блато...

Въпреки десетките трудности и опасности, на него ни- то за миг не му мина през ума да се откаже от започнатата ра- бота. И най-страшните от тях го вълнуваха по-малко, откол- кото намирането на някое ряд- ко растение или установяване- то на интересен факт от живо- та на водните организми. А та- кива имаше не един и два. Из най-дълбоките части на Чокль- овото блато (Радомирско) по- падна на новата за България розмаринолистна върба (*Salix rosmarinifolia*); в блатото Сребърна намери отровната цикута (*Cicuta virosa*), а в други от крайдунавските блата – ало- евидния стратиотес (*Stratiotes aloides*); в Родопите откри новия род харово водорасло толи- пела (*Tolipella*); в Драгоманско- то...

*

Беше топъл и слънчев ден към средата на септември 1928 г. Лек ветрец поклащаше тръстиките в притихналото Драгоманско блато и меко къд- реше сребърната му повърхност. Даки Йорданов намери край брега дълъг прът, съб- лече се, завърза молива и бележник на врата си и нагази във все още топлите есенни води.

Той бавно вървеше напред, като се отклоняваше ту вляво, ту вдясно, вираше се между тръстиките, вземаше някое растение и го разглеждаше с лупата, записваше си нещо в бележника. По едно време почувства, че водата става по-

студена и по-дълбока. Той спря и се огледа. Намираше се към средата на блатото, всред най-трудно достъпните му части. Откъсна с досада ня- колко нахални пиявици от кра- ката си и бавно тръгна напред, опитвайки дълбочината с дъл- гия прът. Трудно премина гъ- та тръстикова преграда и се озова пред дълбоко водно пространство, заградено отв- сякъде с висо- ките ѝ стъбла. Накъде да пое- ме? Да се върне назад или да преплува? От- татък тръстиките сигурно е по- плитко и по- лесно проходи- мо. Да, по-доб- ре ще е да преплува. “Чакай! – спря се внезапно той. – Та то- ва... това е алд- рованда! Тя е! Тя е!” – разнесе се гласът му над блатото.

Десетина или може би по- вече растенища се полюлява- ха от вълните край тръстиките, нищо не подозирайки за го- лямата радост и вълнение на затъналия до гърди във водата човек. Д. Йорданов пое с раз- реперана ръка най-близкото стръкче и го разглеждаше с умиление и щастлива усмивка. “При това с цветове!” – сепна се той от моментното си безмълвно съзерцание и трес- каво се заоглежда. И другите екземпляри бяха с нежни белезникави цветчета или с още неразтворени пъпчици, разпо- ложени на тънки дръжчици всред листенцата. В Германия той никъде не беше виждал цъфтяща алдрованда, а проф. Дилс казваше, че там тя извън- редно рядко цъфти. Същото

пишеше Г. Хеги и други авто- ритетни познавачи на средно- европейската флора.

Възбуден до крайна степ- ен, щастливият откривател взе няколко стръкчета и бързо загази към брега, забравяйки за коварните дупки и тинесто- то дъно и без да забелязва къ- рвавите струйки, оставащи след него от рязванията на тръстиката по голото му тяло.

“По-бързо! По- бързо! – повта- ряше си той. – Трябва да хвана първия влак и да я занеса жи- ва в София!” Облече се, без да чака да изсъхне, и се затича към гара Драгоман.

Дни наред Д. Йорданов беше под впе- чатление на откритието си. Пренесе алд- ровандата в стък-

лена вана с вода, суетеше се наоколо, наблюдаваше как растението мигновено затва- ряше листенцата си, щом ги докосне някоя водна бълха, правеше различни опити, писа на проф. Дилс. Много още но- ви за България и за науката растения щеше да изживее с тях, но никога нямаше да е толкова радостен и щастлив, както при намирането на алд- рованда везикулоза.

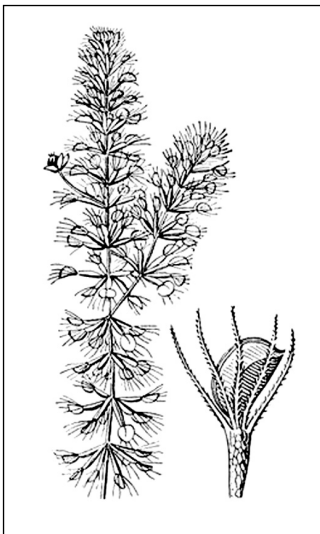
*

Отдавна са минали тези години. Алдрованда везикуло- за я няма вече сред живите растения в българската флора, няма го и незабравимия акад. Даки Йорданов. Останали са само няколко изсушени екзе- мпляра в Университетския хербарий, събрани някога от него, и споменът му за малко- то насекомоядно растение в Драгоманското блато, който той ми разказа преди трийсе- тина години. С пресушаването на блатото загина и срещащата се пак само тук парнасиеволи- стна калдезия (*Caldesia parnas- sifolia*), загина с пресушаване- то на Казиченското блато хо-

тонията (*Hotonia palustris*), с пресушаване на Чокльовото блато – розмаринолистната върба (*Salix rosmarinifolia*) и блатният пеucedанум (*Peuce- danum palustre*). От шестте растителни вида (а те може би са повече!), за които със си- гурност се знае, че окончател- но са изчезнали от нашата флора, пет са блатни обитате- ли. Случаен ли е този факт?

Блатата на България! Малки сини късчета от при- родата за змята ни. Слепи бяхме за своеобразната им първична хубост, недооце- ниме богатствата им. Видях- ме в тези развъдници на ко- мари, свърталища на кресли- ви жаби и “похабени” от при- родата площи, годни за жит- ни ниви или за зеленчукови градини. Резултатите? Тъжна е равносметката. Няма ги ве- че Стралджанското блато, Драгоманското, Карабоазко- то, Казиченското, други са отровени от отпадъчни про- дукти (Бургаското, Мандрен- ското), трети се каним да превърнем в красиви водни огледала (Алепу). Какво още? Пропъдени редки птици и други животни от домовете им, изсъхнали острици и па- пур по напуканата пустош (върху много от очакваните “плодородни земи” нищо не поникна, защото след блатата почвите остават засолени), зачеркнати от флората ни 5 вида растения... Тогава?

“Явно е, че обвинителната преписка за подсъдимите бла- та и езера трябва да се прера- згледа” – образно пише в кни- гата си “Докато пеят чуцули- гите” незабравимият наш по- пуляризатор и природозащит- ник Николай Боев. Нека не посягаме поне на оцелелите, за да ни радват с тихото шумо- лене на тръстиките си, с пляска на вдигналата се от водата птица или с бързата сянка на мярнал се от дълби- ните златопер шаран. И да вярваме, че ботаниците ще върнат в тях изчезналите им обитатели и на първо място – нежната насекомоядна алдро- ванда.³

¹ *Drosera rotundifolia* – кръглолистна рослянка. Широко известно насе- комоядно растение. В България расте из торфищата на Рила, Витоша, Ро- допите, Западна Стара планина и Средна гора.

² В случая със значението на видовото име била допусната грешка, идваща още от Г. Монти, който взел затворените половинки на листните петурки за мехурчета (везикула - мехурче). В буквален превод на български, наименованието на растението е мехурчеста алдрованда.

³ Неотдавна растението беше намерено от ботаничката Гергана Боева в блатото Сребърна, Силистренско.

ДИСТАНЦИОННОТО ОБУЧЕНИЕ

Доц. д-мн Георги ТОТКОВ

В Меморандум на Европейския съюз от 2000 г. обучението през целия живот (ОЦЖ) се определя като *“всички целенасочени дейности, предприемани от индивида през неговия живот, разглеждани като непрекъснат учебен процес с цел подобряване на знанията, уменията и компетентността в личен, граждански, социален и/или професионален план”*. Правителството на България също определи *“осигуряването на качествено и широко достъпно образование”* и *“развитието на системата за квалификация, преквалификация и перманентно обучение”* за основни приоритети в своята Мандатна програма за развитие на образованието и науката (2001-2005 г.).

Дистанционното обучение (ДО) е съвременна и предпочитана форма за организиране, провеждане и поддържане на ОЦЖ. То е насочено към най-широки кръгове от обществото, независимо от техния социален статус, местожителство или възраст. Чрез ДО може да се реагира бързо на промени и изисквания от най-различно естество, свързани с образованието и с нуждата от квалификация и преквалификация на дадена група от хора. А от друга страна то води до интензификация и осъвременяване на учебния процес и предизвиква развитието на университетските научни изследвания в областта на образователните технологии и средства.

В Закона за висше образование (ЗВО) дистанционното

обучение е наред с традиционните форми – редовна и задочна. Към общата законова рамка може да бъде причислена и *Наредбата за държавни изисквания за организиране на дистанционна форма на обучение във ВУ*, разработена с отчитане на постиженията и опита, натрупан в българските университети през последните 10-15 години в тази област.

Специално внимание в Наредбата се отделя на въпроса за ДО в системата на българското висше образование; за планирането, организацията и провеждането на ДО; за учебно-методическото и технологичното осигуряване на ДО и др.

ДО в системата на висшето образование

На първо място, интерес предизвиква предложеното в Наредбата определение на *по-*

“Най-добрият начин да предвидим бъдещето е да го създадем”

нятието “дистанционно обучение”. На различни етапи от работата на Комисията бяха дискутирани определения в широк спектър – от използвани в официални европейски документи, до предлагани в научни публикации, свързани с дистанционно и виртуално обучение. Надделя становището, че в едно *“нормативно”* определение не може да се постигне пълнота на описанието и да се отрази спецификата на понятието. По-скоро е необходимо да се предложи *“работещо”* определение, което да послужи като нормативна основа за провеждане на ДО от висшите училища в България. Дистанционната форма на обучение се определя в Наредбата като *“организация на учебния процес, при която студентът и преподавателят са разделени по местоположение, но не едновременно и по време, като създадената дистанция се компенсира с технологични средства”*. С предложеното определение се акцентира на *две от най-важните задачи*, които ВУ трябва да решават при въвеждане на ДО – организиране на процеса на обучение и използване на широк спектър от технологични средства при неговата подготовка, провеждане и поддържане.

Висше образование в дистанционна форма се организира за всички образователни степени и за повишаване на квалификацията на специалисти само от ВУ, които отговарят на изискванията на ЗВО. Дистанционната форма на обучение е *равнопоставена на редовната форма на обучение* по отношение на съдържанието на учебния план и квалификационната характеристика на специалността. Висшите училища могат да предлагат дистанционна форма на обучение само въз основа на *система за натрупване и трансфер на*

кредити. По този начин се решава въпросът за преминаване на студенти от една форма на обучение в друга и се подпомага взаимното признаване на дипломи и периоди на обучение с оглед продължаване на обучението или достъп до пазара на труда.

Присъственото обучение задължително се провежда в основни звена в структурата на ВУ, създадени по реда на Закона за висшето образование. Мотивите за въвеждане на подобно ограничение са прозрачни – през последните години т. нар. *“изнесено обучение”* е емблема с отрицателен знак за някои ВУ (печално известни от публикации в пресата) и символ на некачествено обучение. В много случаи присъствените занятия се водят от *“гастролиращи”* преподаватели и при неподходящи условия, а самото обучение (по правило без сериозна поддръжка и технологично осигуряване за обучаемите) се представя от неговите разпространители като вид дистанционно обучение. С това до голяма степен се компрометира самото понятие *“дистанционно обучение”*, което за част от широката публика е станало синоним на установената порочна практика. Не е изключено обаче, в бъдеще, дистанционна програма, предлагана от дадено ВУ, да се поддържа от основни звена на други университети – особено при евентуално развитие на *национална инфраструктура за ДО* и нейното използване за обучение през целия живот.

Присъствените периоди в дистанционната форма на обучение трябва да не надвишават 30% от общата аудиторна заетост, предвидена за съответната специалност по учебен план, но това не означава, че в отделни дисциплини на дистанционната програма (особено в случаи, когато се

Защо съм студент...

ОТ СТР. 11

дни. Забавно, нали?

Общежитията са оборудвани с всичко най-необходимо. В повечето стаи има отделна баня и тоалетна, малка кухня с котлон, хладилник и мивка. Разполагат още с гардероби, бюра за писане, фотьойли, а някои имат и тераси. Най-хубавото е, че си в среда на студенти и няма начин да се чувстваш сам и чужд. Тук всичко наше е общо и от всеки има какво ново да научиш. Всъщност, животът е едно голямо училище, както казва един мой приятел, а тук ние гребем с пълни шепи от него.

Да си студент в Чехия не е просто възможност, това е привилегия. Държавата има динамично развиваща се икономика, като в последно време привлича много чуждестранни инвестиции, затова се увеличава и търсенето на персонал. Не е трудно студентът да си намери работа в библиотеката, магазините или книжарниците и винаги може да бъде сигурен, че ще го изслушат и разберат. Затова реших да уча тук, макар и само за няколко месеца. Смятам, че всеки е свободен да търси своето щастие, а едно от местата, където може да го намери, е Чехия. Успех!

В БЪЛГАРСКИТЕ УНИВЕРСИТЕТИ

изисква обучаемите да придобият практически умения в лабораторни условия) присъствените периоди не могат да заемат повече време.

Друг съществен момент за развитието на ДО от българските университети е свързан с въпроса *могат ли ВУ сами да определят броя на студентите* в организираното от тях ДО, а така също условията и реда на техния прием. Според Наредбата *броят на студентите* в дистанционните форми на обучение се определя от ВУ като част от общия брой на студентите и докторантите, утвърждавани за прием по реда и условията на ЗВО.

Планиране, организация и провеждане на ДО

Единият вариант е ДО да се организира и поддържа от основните звена (факултети) на ВУ, които предлагат и провеждат самото обучение. Второто решение предполага организацията и провеждането на ДО да се възложи на традиционните университетски звена за СДК, които имат голям опит в традиционните форми за квалификация и преквалификация. *И двете решения обаче не могат да отговорят на специфични изисквания на ДО* като: прилагане на специална методика за разработване на учебните програми и материали; създаване на системи за поддръжка на процеса на обучението (особено на обучаемите); оценяване на качеството на ДО; използване на специални технологични средства; развитие на информационна и комуникационна университетска система за ДО; разпространяване и мултиплициране на положителния опит, и т.н.

В Наредбата е поставено изискване във всяко ВУ, което организира или провежда ДО, да е разкрито съответно специализирано звено – *Център за дистанционно обучение* (ЦДО). За провеждането на решението не е нужно отделя-

нето на значителни ресурси и средства – в много български университети вече съществуват подобни центрове – с традиции и опит в областта на ДО. Голяма част от тях са създадени по *Програмата за развитие на отвореното и дистанционно обучение в Източна Европа*, финансирана от ФАР. Само в рамките на програмата в България са разкрити и оборудвани 4 регионални ЦДО (към Софийския университет, Пловдивския университет, Югозападния

университет – Благоевград и Техническият университет – Варна) и десетки локални центрове, които предлагат обучение, консултантски услуги, разработване и реализация на проекти в областта на ДО. Създадените центрове са обединени в Национален център за дистанционно обучение (НЦДО), в който участват повече от 30 български университета, МОН, Българската национална телевизия, Българското национално радио и др. За 14-те години, изминали от датата на неговото създаване (8.10.1994 г.), между университетските ЦДО са установени добри контакти и са осъществени общи инициативи и проекти.

Учебно-методическо осигуряване на ДО

ВУ има *право да организира ДО* за придобиване на образователна степен в определено направление едва след като *учебната документация за провеждане на ДО* бъде

приета от академичния съвет на ВУ и е получена *акредитация* от Националната агенция за оценяване и акредитация (НАОА) съгласно чл. 81. от ЗВО.

Технологично осигуряване на ДО

В Наредбата технологичните средства се конкретизират като “аудио, видео, компютърни и комуникационни технологии и средства, и... учебно-методически материали върху различни медии”.

Освен това се изисква, учебните материали и ресурсите за самоподготовка да покриват не по-малко от 75% от учебното съдържание на дистанционната програма и да са разработени по методика, която съответства на спецификата на ДО.

Технологичното осигуряване на дистанционните програми, предлагани от ВУ, се степенува в *четири равнища*, в зависимост от технологиите, използвани за създаване на учебните материали и за поддържане на процеса на обучение. На *първо технологично равнище* са учебни и методически материали на хартиен носител и всички техни електронни варианти (т. нар. “електронни книги”). *Второ равнище* се отнася за мултимедийни и интерактивни учебни материали, разпространявани на електронни носители – магнитни и оптически дискове, аудио и видео ленти. На *трето равнище* се определят

учебни материали, модули за обучение и оценяване, разположени на специализирани сървъри с гарантиран и високоскоростен Интернет-достъп. На най-високо технологично равнище – *четвърто*, са учебни материали и ресурси за самоподготовка в интернет-базирана система за дистанционно обучение с гарантиран високоскоростен достъп, която освен това поддържа: а) планиране, организация и провеждане на ДО в съответствие със стандартите на електронно обучение; б) интегрирана база с персонални данни, учебни програми и виртуални учебни материали, задачи и тестове; в) управление на процеса на ДО. В Наредбата се регламентира, че дистанционните форми за придобиване на образователно-квалификационна степен изискват осигуряване на технологични равнища *три* или *четири* за не по-малко от 70% от учебните материали и ресурси. Важна задача на институциите, ангажирани с ДО, ще бъде *въвеждането на стандарти за електронно обучение*, необходими не само за лицензирането на дистанционните програми в 4-то технологично равнище, но и за осигуряване на преносимост на учебните материали и ресурси.

Качеството на ДО се осигурява и от друга нормативна разпоредба, свързана с *формирането на екипа*, който провежда обучението и поддържа съответната дистанционна програма. Изискванията към преподавателите, включени в провеждането на обучението са същите, както и към академичния състав, който изпълнява функциите си в съответствие с Наредбата за държавните изисквания за придобиване на висше образование на образователно-квалификационна степен “бакалавър”, “магистър” и “специалист” и изискванията на ЗВО.

КАКВО ДА ПРАВИМ С „КАПИТАЛЪТ“?

Георги ЧОЛАКОВ

Конференция на тема “Да се чете “Капиталът”, да се преприпише “Капиталът” (140 години по-късно)” бе организирана от Института за критически социални изследвания към Пловдивския университет “Паисий Хилендарски”, Фондация “Критика и хуманизъм” и Института за социални ценности и структури “Иван Хаджийски”. Тя беше посветена на годишнината от написването на първи том на “Капиталът”. Доклади изнесоха дългогодишни изследователи на Маркс в България, както и проф. Растко Мочник (съпредседател на Международния борд на директорите на института за критически социални изследвания и Доктор хонорис кауза на Пловдивския университет).

Конференцията бе открита от заместник-ректора доц. д-р Запрян Козлуджов. Първият (въвеждащ) доклад бе изнесен от проф. Петър-Емил Митев на тема “Наследството на Маркс 140 години след „Капиталът“. Основните акценти бяха разделението на комунизма на алфа и бета (респективно репресивен, антикапиталистически комунизъм и следкапиталистически комунизъм), социализацията и индивидуализацията на обществото и се постави въпросът ще има ли действителна история, или предисторията ще е край на историята. Идеята на доклада бе актуалността на Марксовата теория в “Капиталът” 140 години след написването му.

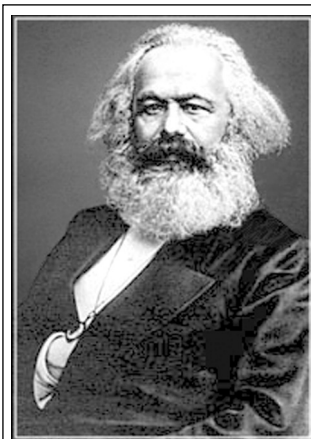
Последва презентация на едно изследване на цитирането на Маркс в списанието “Въпроси философия” в броевете от 1948 до 2007, представена от Борис Попиванов. Целта не беше тълкувателна, презентацията просто представяше динамиката на преките и косвени позовавания на авторите на статии в списанието през този период. Така например през 1948 година Маркс е на четвърто място по честота на цитиране след Енгелс, Ленин, Сталин (по възходящ ред), докато в по-късни издания се наблюдава тен-

денция към относително повишаване на честотата на цитиранията на Маркс.

Конференцията имаше четири заседания и три кръгли маси. Общият дух беше в полза на Маркс, но не липсваше и негативна критика. Най-честият подход да се чете Маркс беше през Хегел и Мамардашвили. Имаше опит да се преприпише “Капиталът” с логическа (Деян Деянов) или социологическа алтернатива (Андрей Райчев). Единственият по-икономически подход към “Капиталът” бе на Мочник в доклада му “Рикардо-Маркс-Фуко”. Р. Пожарлиев и Е. Григоров подходиха от етична гледна точка. Други участници в конференцията бяха: Лиляна Деянова, Боян Знеполски, Деян Кюранов, Тодор Петков, Иван Христов, Момчил Христов, Тихомир Митев, Любен Каравелов, Тодор Христов. Тук няма да представям подробно докладите и дискусиите, а ще отбележа само някои акценти.

В презентацията си “Хегелови модели в “Капиталът” А. Райчев представи транслация на триадата битие-същност-понятие при Хегел в Марксовата идея за капитала П-С-П'. Битието е променящо се, а светът е една нестихваща промяна. На тази категория на Хегел Райчев отнася стоката при

Маркс, или по-точно, етапа на размяната С-С. Същността е неизменното, а онова, което остава постоянно в разменните отношения, са парите. Срещу категорията същност Райчев поставя социалния етап от Марксовата класификация С-П-С (понеже парите, в лицето на златото, са неизменният еквивалент на стоката). И накрая, онова, което Маркс на-

Карл Маркс

рича капитализъм (П-С-П'), е социално-икономическият еквивалент на Хегеловата логическа категория “понятие”. В П-С-П' Райчев вижда диалектика битие-небитие-битие.

Чрез лекцията “Рикардо-Маркс-Фуко” Мочник представи закономерността заплага-печалба в контекста на превърнатата форма. Зависимостта повишаване на заплатата-намаляване на печалбата според него не е просто въпрос на влагането на пари. Тази зависимост той я извлича от Рикардовата теория за поземлената рента. Земите, които се използват за засаждане, първо са най-плодородните, като постепенно се налага използването на по-малко плодородни. Този процес става в следната последователност, която завършва с повишени заплати-ниска печалба. Повишаването на заплатите довежда до повишаване на

стандарта на живот, а оттам и до увеличаването на раждаемостта и броя на населението. Нарастването на населението от своя страна довежда до увеличаване на нуждите, а след това и до нови наети земи, защото има необходимост от повече стока. Новите наети земи обаче са все по-ниско плодородни, което увеличава разходите за работна ръка, а оттам стойността на продукцията и печалбата. В крайна сметка единствените, които печелят, казва Мочник, са собствениците на земи. Мочник се съсредоточава върху техническите аспекти при Рикардо и отхвърля философизацията на този процес при Фуко.

Друг интересен акцент на конференцията беше представянето на един нов проект за “Голяма приказка” от Райчев в духа “Да спасим Маркс”. Поантата на тази презентация отново беше актуалността на Марксовата теория за капитализма в 21-ви век. Нулевата фаза в социално-икономически аспект е докапиталистическият период, когато няма класово структуриране. Следва първата фаза на промишления капитализъм, през която според Райчев се наблюдава опосредяване чрез машината, смятана от Маркс за последна, след което чрез революция ще настъпи свободата на комунизма. Последва обаче втората фаза на държавния капитализъм и третата – на социалния капитализъм. Последният е капитализмът в края на 21-ви век в развитите европейски държави. Тази фаза на капитализма, казва Райчев, ражда ДНЗВР (Динозавър, по подобие на Хобсовия Левиатан) – едномилиардният консуматор (абстрактен об-

ИЗБРАХА МИС АКАДЕМИКА 2008

Николай АНАСТАСОВ

За пръв път на територията на град Пловдив се проведе фестивалът Open Student Fest. Той бе организиран по инициатива на Студентския съвет към Пловдивския университет "Парисий Хилендарски" съвместно със студентските съвети на Медицинския университет, Европейския колеж по икономика и управление, Аграрния университет и Университета по хранителни технологии. Фестивалът премина под патронажа на областния управител на град Пловдив г-н Тодор Петков.

Водещи на събитието в шеста палата на Международен панаир Пловдив бяха студентите Иван Събчев и Албена Адамова от специалност актьорско майсторство към Педагогическия факултет на ПУ. Единственото по рода си събитие събра студенти от всички пловдивски вузове, като гвоздеят на програмата беше конкурсът *Мис Академика 2008*. Състезанието се проведе в три тура. В първия участничките представиха облекла на модна къща "АТАИА", във втория личните предпочитания и вкус към облеклото бяха от решаващо значение, а в третия – с официални тоалети,

Класираните на първите три места в конкурса

като на финала отговаряха на въпроси за проверка на интелигентността им.

Както във всеки конкурс за красота, имаше много емоции, затова думата имаше безпристрастното жури, председателствано от Екатерина Костова – кореспондент на ВТV за Пловдив, Стоян Сърданов – актьор от Пловдивския драматичен театър, Станимир Видев – художник, Тодор Иванов – управител на FM+ за Пловдив, Борис Попчев – управител на фирма *Хелиос*, Петко Ангелов – управител на клуб *Escape*. Първите места в конкурса бяха окупирани от

възпитанички на Европейския колеж. С титлата *Мис Академика 2008* бе коронясана 21-годишната Красмира Видолова – III курс, "Мениджмънт на туристическите услуги". За първа подгласничка журито определи Биляна Мицева от Университета по хранителни технологии, а звездната тройка завърши с Диана Димитрова, специалност "Счетоводство и контрол" към Европейския колеж.

Всички участнички получиха подаръци от козметична компания *Refan*, а за класираните на първите три места имаше и парични награди, съответно от

по 300, 200 и 100 лв. Победителката в конкурса се сдобри с ваучер на стойност 100 лв. и уикенд за двама в курортен комплекс "Слънчев бряг". Раздадени бяха награди под формата на ваучери, VIP карти за клуб *Escape* и SPA - процедури в *Новотел Пловдив*.

Програмата беше украсена от саиса клуб "Poko Loko", клуб по Belly dance "Мария", квартал "Интро", а градусът на настроението до зори поддържаше DJ "ТРИО". Безплатна бира беше осигурена от "Каменица".

Решаваща роля имаха и другите спонсори: *Coca Cola*, *FM+*, *Refan*, *Escada*, *Диком ООД*, *Хелиос горива*, верига магазини за цветя "Тилия", дизайнерска къща "АТАИА", "Нескафе 3 в 1", фризьорски салон "Арлет".

Събраните средства от фестивала (около 1600 лв.) са предназначени за закупуване на апаратура към УМБАЛ „Св. Георги“.

Целта е *Open Student Fest* да се превърне в традиция, а и в доказателство, че студентските съвети от различните университети могат да координират дейността си и да си сътрудничат. Обещанията са за още по-грандиозно шоу догодина.

КАКВО ДА ПРАВИМ...

ОТ СТР. 14

раз на приблизително едномилиардната фракция от добре живеещи хора в света). Основните акценти в този проект са, че при ДНЗВР няма класи, а стремеж да се живее по-добре от себе си; примамката за членовете на ДНЗВР не са парите, а достъпът до мрежата (така парите според Райчев остават за бедните); за да се поддържа системата в равновесие, инструментът е синхронизацията.

Макар според заглавието конференцията да обещавахе вълнението на раждането, всъщност беше отегчителен 140-и рожден ден. Въпреки позасъхналата идейна атмосфера и оскъдната шведска маса след пиратките по време на дебатите (сандвичи и вино), пак някои неща привличаха вниманието (без да броим заспалите) и даваха повод за размисъл. Без съмнение обаче Маркс си остава един от най-големите за всички времена (добрите и лоши окраски са функция на времето, но никой не смее да отрече това).

МЛАДИ ТАЛАНТИ ПОДГОТВЯТ СВОЯТА ПЪРВА ИЗЛОЖБА

Ученички от Средно художествено училище "Цанко Лавренов" подготвят първата си самостоятелна изложба. Единадесетокласничките София Алтова и Диана Стамова учат специалност "Живопис" под ръководството на г-н Йордан Калчев. Изложбата, озаглавена "В търсене на себе си", включва картини с маслени бои. Вдъхновена е от хармонията в природата и отраженията ѝ върху човешките взаимоотношения. Откриването е на 16 май в Балабановата къща и ще продължи до 31 май. Надеждите са повече ценители на изкуството, любители и приятели да уважат младите таланти.

Николай АНАСТАСОВ

ПЕДАГОЗИТЕ СА ШАМПИОНИ НА УНИВЕРСИТЕТА ПО ФУТБОЛ

Футболът неслучайно е наречен "Кралят на спортовете", той има своето място и в нашия университет - за втора поредна година се организира Междуфакултетен турнир по футбол. Турнирът се проведе от 22 до 24 април, като се представиха отбори от всичките 9 факултета, разделени в 2 групи. След оспорвана борба за полуфинала се класираха отборите на Факултета по математика и информатика, Педагогическия, Биологическия и Юридическия факултет. Полуфиналите противопоставиха съответно ПФ срещу БФ и ФМИ срещу ЮФ. Всички играчи бяха достатъчно мотивирани и физически подготвени, за да ни представят играта в нейния завладяващ вид. ФМИ надви ЮФ в драматичен мач с резултат 5:4, като юристите бяха с човек по-малко поради червен картон на тежен съотборник. В другия полуфинал, който също беше така драматичен, Педагогическият и

Момент от турнира

Биологическият факултет завършиха 3:2 в много мъжка битка. След като педагозите поведоха с два гола, биолозите затегнаха редиците и изравниха, но победното попадение на Педагогическия факултет ги изпрати на финал срещу Факултета по математика и информатика. През първото полувреме педагозите играха стабилно и задържаха доста повече от противника си топката. Това преимущество се изрази в два красиви гола. Втората полувреме ситуацията се промени – от ФМИ натиснаха и след неразбирателство в отбора на ПФ отбелязаха за 2:1, след което пропуснаха доста положения. При този резултат дойде и последният съдийски сигнал. Победа за Педагогическия факултет и аплодисменти за всички отбори, които се представиха достойно и показаха, че могат да бъдат единни в името на спорта.

Спортния блок подготви Самуил ЦВЕТКОВ

ЗАДАЧИ. ГЛАВОБЪЛСКАНИЦИ

1. Влак е композиран от локомотив и 5 вагона, означени съответно с А, Б, В, Г и Д.

а) по колко различни начина могат да се наредят вагоните?
б) Колко са начините на подреждане така, че Б да бъде винаги по-близо до локомотива от Д?

2. В дискотека трябва да наредят в права линия 5 тонколони: 2 големи (еднакви) и 3 малки (еднакви). По колко различни начина е възможно да извършат това?

ОТГОВОРИ НА ЗАДАЧИТЕ ОТ МИНАЛИЯ БРОЙ

2. Вместо букви цифри: Г=1, А=9, Д=0, В=4, Б=5.

9541

+4549

14090

3. Коварни въпроси.

а) Бухалката струва 10,50 лв., а топката е 0,50 лв.

б) 5 монети по 2 ст., 50 монети по 1 ст. и 8 монети по 5 ст.

Подготвил: доц. д-р Георги КОСТАДИНОВ

ПЪРВИ ТУРНИР ПО СПОРТНА ТАБЛА В ПУ

На 18.04.2008 г. се проведе първият съвместен турнир между студенти и преподаватели по

Турнирът се проведе за първа година и се надяваме да стане традиция напред.

спорта табла. Турнирът протече в рамките на един ден в новата сграда на Университета. В надпреварата взеха участие трима преподаватели, които се представиха много достойно. Практиката си каза думата, като ст.пр. Валентин Кузев, след много оспорван двубой в 1-вия кръг, проведе партията стратегически и достигна до финал, където се наложи с категоричното 4:0 над Венцислав Василев - студент от Юридическия факултет. На 3-то място се класира Любка Йорданова, студентка от Физическия факултет.

На финала ст. пр. Валентин Кузев спечели купата

РЕДАКЦИОННА КОЛЕГИЯ

ТИЛЪО ТИЛЕВ – ГЛАВЕН РЕДАКТОР, ДОЦ. Д-Р ВЛАДИМИР ЯНЕВ, ДОЦ. Д-Р ЖОРЖЕТА ЧОЛАКОВА,
СТЕФАН СТОЯНОВ – ФОТОГРАФ, ГЛ. АС. ЕВЕЛИНА ДАСКАЛОВА, ГЛ. АС. Д-Р ИВАН ПОПОВ, ДОЦ. Д-Р ЛЮБА ПОПОВА,
ГЛ. АС. ОГНЯН КОЙЧЕВ, ДОЦ. Д-Р СНЕЖАНА МАГАЕВА

АДРЕС НА РЕДАКЦИЯТА: Пловдив, 4000, ул. „Цар Асен“ №24, тел.: 261 477

ПРИЕМНО ВРЕМЕ: всеки ден от 10.00 до 14.00 часа

ВЕСТНИКА МОЖЕ ДА НАМЕРИТЕ В ИНТЕРНЕТ НА АДРЕС: www.uni-plovdiv.bg, www.fmi-plovdiv.org

Текстове и мнения изпращайте на e-mail: tiliotilev@uni-plovdiv.bg; vestnik_pu@abv.bg